

نام: زهره

نام خانوادگی: قلم

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

رشته و گرایش: ادبیات کودک

استاد راهنما: دکتر فریده پورگیو

تاریخ دفاع: 1392/6/27

نقد و بررسی نقش‌های جنسیتی ده رمان نوجوان برگزیده دهه‌ی هشتاد بر اساس نظریه‌ی "جنسیت و نوع ادبی" از دیدگاه جان استیونز

استیونز معتقد است داستان، گفتمان و معنا براساس طرح‌واره‌های ذهنی موجود در فرهنگ هر جامعه‌ای شکل می‌گیرد. این طرح‌واره‌ها بستگی به سه عامل نویسنده، اثر نوشته شده و خواننده‌ی متن دارد. او لیستی از طرح‌واره‌های جنسیتی زنانه و مردانه ارائه می‌دهد.

در این پژوهش، پژوهش‌گر، شخصیت‌ها، موقعیت‌ها، کنش‌ها و روی‌دادهای داستان‌ها را از نظرتفکیک جنسیتی مورد بررسی قرار داده‌است. همچنین نشان داده شده که زبان و ساختار گفتمان‌ها، زاویه‌ی دید و معنا که شامل درون‌مایه‌ها و داوری‌های ارزشی است، در این داستان‌ها تا چه حد جنسیت‌پذیرند.

یافته‌های پژوهش بر آن است که کتاب‌های بررسی شده بر اساس طرح‌واره‌ها و کلیشه‌های ذهنی موجود در جامعه‌ی مردسالار نوشته شده است و نویسندگان درجایی که خواسته‌اند از این ذهنیت فاصله بگیرند، تنها توانسته‌اند، تغییرات جزئی در کنش‌های بعضی از شخصیت‌های مرد ایجاد کنند و او را در مقابل شخصیت مرد سنتی قرار دهند و به تعبیر استیونز مرد جدید نظام مردسالار را معرفی کنند. اما زن هم‌چنان با همان نقش‌های سنتی در رمان‌ها حضور می‌یابد. نقش‌هایی که معمولاً در حاشیه و یا وابسته به نقش‌های مردانه است.

پژوهش‌گر براساس یافته‌های این پژوهش معتقد است، فرهنگ مردسالار حاکم بر جوامع مختلف، به ویژه ایران با تفکیک جنسیتی، نقش‌های متفاوتی را برای هریک از دو جنس زن و مرد به گونه‌ای در نظر گرفته است که نقش مردان جدی‌تر، مهم‌تر و برتر شناخته می‌شود. از طرف دیگر، ارزش‌های منحصر به فرد و توانایی‌های زنان در انجام بسیاری از امور نادیده گرفته می‌شود. این تفکیک جنسیتی با ارزش‌گذاری‌های فوق، خود را در کتاب‌های کودکان و نوجوانان به خوبی نشان می‌دهد. این امر منجر به از تولید فرهنگ مردسالاری با همه‌ی معایب‌اش می‌گردد. بنابراین لازم است کتاب‌ها از این دیدگاه نیز مورد نقد و بررسی جدی قرار گیرند و آسیب‌شناسی شوند تا راه را برای نویسندگان کودک و نوجوان در تجدید نظر در قالب‌ها و کلیشه‌های تحمیلی بازکنند.

کلیدواژه‌ها: جنس، جنسیت، داستان، ده رمان نوجوان برگزیده‌ی دهه‌ی هشتاد، طرح‌واره، کلیشه، گفتمان، نظریه‌ی جان استیونز، نوع ادبی.